

מרגיז אותי בישראליות העכשווית

נמרוד אלוני

משהו מרגיז אותי, מקומם אותי, מרתיח אותי מאוד בישראליות העכשווית: תופעת האנחנו, אנחנו ואנחנו. אנשים שעפים על עצמם ולא רואים אחרים ממטר. ציבורים שחולים בנרקסיזם אתנוצנטרי, ומרוכב אהבה לעצמם והאדרת עצמם וליטוף עצמי לאגו הקולקטיבי של עצמם לא מפסיקים לעשות רע לאחרים. אסביר ואדגים. יש תופעה שקוראים לה "אגוצנטריות": בפסיכולוגיה התפתחותית מדובר על גיל שנה וחצי עד ארבע בערך. שלב שבו ילדים חושבים מנקודת המבט שלהם בלבד. הכול לכאורה נעשה בשבילם וכדי לספק את צורכיהם. יש מבוגרים שנשארים תקועים באגוצנטריות – רק על עצמי לספר ידעתי. אנשים אטומים לנקודות המבט ולצרכים של אחרים. זה אינפנטילי, זה מעצבן ולפעמים זה מצחיק. חשבו על אלי פיניש שמחקה ב"ארץ נהדרת" את השר בן אליעזר זיכרונו לברכה: אני, אני, אני... אתנוצנטריות זה כבר לא סתם מעצבן, בעיקר אם מדובר בשבטיות נרקסיסטית, צדקנית וכוהנית; זה כבר מתכון לרוע, עוול וברבריות של ממש. אנשים הלוקים בה בטוחים כל כך שהם נזר הבריאה, מיוחדים ונעלים, שבאופן הטבעי ביותר הם מבקשים לעצמם זכויות-יתר. היכולת האמפתית חסומה בפניהם והם פוטרים את עצמם מלראות בני אדם אחרים כיצורים שלמים ממש כמותם. פשוט אני ואפסי עוד; כבודי מלא עולם, וכבודך – זו הבעיה שלך. האחרים הם בני אדם שבחסר. בציבור היהודי בישראל הקבוצה שחולה בנרקסיזם אתנוצנטרי הולכת וגדלה מיום ליום. אני מתכוון בעיקר לאותה קבוצה שכל היום וכל הלילה חוגגת את

* דברים שנאמרו בפתחת פסטיבל תיאטרונטו 2017.

עצמה: עם הבחירה, ארץ ההבטחה, התורה הקדושה – סלע קיומנו, והנה באה גאולתנו; ולכן לא רואים שיש גם בני אדם אחרים בסביבה, והם בני אדם ממש, בשר ודם, גוף ורוח, היסטוריה וחלום.

וזה כמובן לא הכול: אין עם שרוצה שלום יותר מאתנו; צה"ל הוא הצבא המוסרי ביותר בעולם; איש אינו יכול לחקור את מעשינו טוב יותר מאנחנו עצמנו; כיהודים ברור שמותר לנו להתיישב בכל מקום; וזו כמובן זכותנו לחסל אויבים על פני כל מדינה ויבשת. וכל הכופר בכל אלה אין הוא אלא גוי אנטישמי או יהודי בוגדני ואכול שנאה עצמית.

ניקה לדוגמה את חג הפסח, חג החירות, חג יציאת מצרים: אם החירות חשובה כל כך, כיצד אפשר לשלול אותה מאחרים? איך אפשר לחגוג את הנצחת הכיבוש והשליטה הצבאית על הפלסטינים בשטחים – עם אדונים ועם נתינים? כתב על כך יפה מיכה גודמן, שהרי זה הציווי "לא להיות מצרים לאחרים".

ניקה לדוגמה את קוממיות ישראל במדינה ריבונית: היום המאושר בחייהם של הוריי, זיכרונם לברכה. הגשמת חלומם. מה מסובך כל כך להבין שגם העם האחר רוצה את אותו הדבר ומבקש לא לחיות תחת ריבונות של אחרים?

ניקה לדוגמה את סוגיית הפליטים. אין כמעט משפחה יהודית שלא סבלה בעבר מגירושים ומפליטות. כולנו גדלנו על זה, כולל הכעס על מי שסירבו לקלוט את היהודים הפליטים המבקשים במצוקתם נמל מבטחים. והנה בארץ שלנו היום כמאתיים אלף מהגרי עבודה ועוד כחמישים אלף מבקשי מקלט, פליטים של רצח עם ורדיפות פוליטיות – וכאן מגדפים אותם כמסתננים וכסרטן וכמפיצי מגפות. אפילו לא מקימים מערך בדיקה אמיתי כדי להבחין בין אלה שהם פליטים ממש ומתבקש להשאירם בארץ לאלה שהם מהגרי עבודה וניתן לגרשם.

ניקה לדוגמה את שימור המורשת התרבותית. העיקרון היהודי החשוב של "והגדת לבנך". הרי יהודים מתו על קידוש השם, ויהודים היו אסירי ציון כדי לשמור על המורשת והזיכרון ההיסטורי – מאידה נודל ועד אנטולי שרנסקי. האם זה לא מחייב אותנו לאפשר גם לקבוצות המיעוטים בישראל לשמור על מורשתם ועל ייחודם התרבותי? במקום זאת אנו מאיימים עליהם בחוקי נכבה ושוללים מהם זרם חינוך עצמאי ואוסרים עליהם כל עמדה ספקנית בעניין צדקת הציונות – ובאותה שעה מאפשרים זאת באופן גורף לציבור החרדי.

ניקה לדוגמה את קבוצת בית"ר ירושלים הידועה, טהורה לנצח מכל ערבים, שמעשיה הגזעניים היו מביאים למחאה נוראית מצד כולנו אילו היו קורים בארץ

אחרת, והיו מדירים יהודים מקבוצת ספורט כלשהי. אוי כמה שהבית "ריסטים גאים בעצמם.

ניקח לדוגמה את היחס הכל כך שונה כשמדובר בפניו עמונה לעומת פינוי אום אל חיראן ואת ההסתה הבוטה נגד הברואים – גזענות לשמה. האם זו אותה משטרה, אותה מדינה, אותו עיקרון יהודי עליון של "לא תטה משפט"? ולנו מותר לחטוף פלסטינים ולהחזיקם כקלף מיקוח, ומותר להפציץ מעבר לגבול, ומותר לגרום למותם של מאות ילדים פלסטינים במעשי השיטור בשטחים – אך אם חלילה נחטף חייל צה"ל או ירו עלינו רקטה או הרגו ילד יהודי – או אז שוברים את הכלים. ברור שאני אוהב וכואב קודם כול את הילדים שלי ולא של האחרים, אבל כך מרגישים גם הורים אחרים בכל מקום ובכל מצב. לא על אהבה אנחנו מדברים כי אם על צדק והדריות וחוק אחד לכולם.

שני דברים שיהיו ברורים: הנרקיסים האתנוצנטרי הזה הוא גם לא יהודי וגם לא פטריוטי. גדולתה של היהדות בתולדות העמים היא בראש ובראשונה במורשת המוסרית המקפידה לראות כל אחר כאדם במלוא מובן המילה – אדם שנברא בצלם. ולכן "ואהבת לרעך כמוך", ולכן "לא תעשה לחברך מה ששנא עליך", ולכן "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך", ולכן "צדק צדק תרדוף", ולכן "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים", ולכן הדאגה המיוחדת לגר, ליתום ולא למנה – דאגה לכל אלה שקשה להם לדאוג בעצמם להבטחת כבודם ורווחתם.

הנרקיסים האתנוצנטרי הזה גם איננו פטריוטי. עובדה היסטורית היא שהקנאים לסוגיהם בסופו של דבר מביאים כליה על עמם. גם אני מאמין ש"עניי עירך קודמים"; זאת אומרת שהאכפתיות והכאב והמחויבות שלי למשפחתי גדולים מאלה שיש לי כלפי משפחות אחרות, ואלה שיש לי כלפי בני ארצי ומולדתי גדולים יותר מאלה שיש לי כלפי זרים. אבל כפי שיש גבולות לסובלנות, יש גם גבולות לשבטיות: הגבול עובר בקווים האדומים של שמירת צלם אנוש, של צדקה ומשפט ושל ערכי יסוד כלל-אנושיים של כבוד האדם ושוויון ערך האדם.

זה לסיכום תהליך הברבריוציה שעובר עלינו: המעלה האנושית הבסיסית הזאת – היכולת לראות אחרים כבני אדם ממש כמונו – הולכת ונעלמת, ובעיני אחדים אף לבגידה היא נחשבת. מרוב התאהבות עצמית והתלהמות נרקיססטית נאטמו לנו העיניים, נסתמו האוזניים והושבתו אצלנו השכל והמצפון, עד שאיננו יכולים לראות ולשמוע את האחרים, להיות קשובים לנקודת מבטם, לתת לגיטימציה להיגיון שבטיעוניהם ולנרטיב של תרבותם.

וזה בדיוק מה שמרגיז אותי: אנשים שעפים על עצמם כאילו הם בני עם נעלה במיוחד, ולכן לא רואים אחרים ממטר ומרשים לעצמם לכתוש את האחרים עד דק – והכול במצפון שקט, והכול כמו רעד קל בכנף.